

# CSRD moet leiden tot gedragsverandering: verslaggeving op de bok

## Voorwoord

*mr. drs. J.F. Garvelink<sup>1</sup>*

Financiële verslaggeving was altijd een beetje het paard achter de wagen. Het bestuur mende de kar: het bestuur ondernam, besloot en contracteerde er lustig op los. Als dan het boekjaar klaar was, ging men de jaarrekening opmaken. Het opmaken van die jaarrekening was voor de meeste ondernemingen – zeker de niet-beursgenoteerde – geen kernactiviteit en geen prioriteit: het hobbelde er een beetje achteraan.

Op zich is dat niet gek: een goede ondernemer is bezig met de toekomst en een jaarrekening is toch vooral gestold verleden.

Over het algemeen zal het bestuur zich in zijn handelen (dus ook) niet laten domineren door de vraag hoe datzelfde handelen er later in de jaarrekening uit zal zien. Ik zeg niet dat het geen rol speelt, want de verplichting verslag te doen heeft ongetwijfeld een (bevorderende) invloed op het gedrag, maar vooraf bepalend voor het te voeren beleid zal het niet zijn. Gelukkig niet: ondernemend Nederland zou weinig klaarmaken als bestuurders vooral bezig waren met de achteraf af te leggen verantwoording.

Intussen staat de wereld in brand. Vrij letterlijk: ik schrijf dit met Kerst en het is buiten 13 graden. Nu is dat nog geen ramp, maar in de Stille Oceaan verdwijnen hele (ei)landen, iets wat ook deze polder te wachten staat als we zo doorgaan.<sup>2</sup> Dat noopt tot – krachtig – ingrijpen.

Dat er wat moet gebeuren is in ieder geval in Brussel inmiddels doorgedrongen. Interessant is daarbij het invoeren van de *Corporate Sustainability Reporting Directive*, de “CSRD”. Dat is de richtlijn die grotere ondernemingen dwingt te rapporteren over (gevolgen van) het ondernemingsbeleid voor milieu, sociale rechten en governance.<sup>3</sup> Het aardige is dat daarmee verslaggevingsvoorschriften worden ingevoerd met het expliciete doel (to): *drive corporate behavioural change*.<sup>4</sup> De verplichting tot verslaggeving moet hier dus juist het gedrag van (bestuurders van) ondernemingen ten goede gaan veranderen en tot andere beleidskeuzes gaan leiden.

De gedachte is duidelijk dat bedrijven die met de billen bloot moeten over hun negatieve impact op – bijvoorbeeld – het milieu de daadwerkelijke bedrijfsvoering zullen wijzigen.

Zo wordt het verslaggevingspaard van achter de kar gehaald en voor de koets gespannen. Niet langer aan de achterkant verslag doen, maar aan de voorkant gedrag sturen. Voor diegenen die zich met verslaggeving bezighouden betekent dit een hele verandering in status. Verslaggeving wordt er een stuk gewichtiger van. Het lijkt me ook dat dat werkt. Vervuilen is nu eenmaal minder prettig als iedereen het ziet. Zakelijk stijgen je financieringskosten en dalen je verkopen. Privé verander je van de toffe oom of buurman in die meneer die de ijsberen om zeep helpt. Dat gun je niemand en zeker je zelf niet.

---

1. Jan Garvelink is advocaat bij Blaisse in Amsterdam.

2. <https://www.knmi.nl/over-het-knmi/nieuws/hoeveel-dragen-gletsjers-bij-aan-zeespiegelstijging>. Het smelten van al het ijs op Groenland doet de zeespiegel 7 meter stijgen, Antarctica 58 meter.

3. Voor wat de CSRD is verwijs ik graag naar de bijdragen van Kees Roozen en Steffie van den Bosch over de CSRD in deze aflevering van TvJ.

4. Directive of the European Parliament and Council on Corporate Sustainability Due Diligence and amending Directive (EU) 2019/1937 (CSDDD), in de considerans waar het gaat over CSRD (mijn onderstreping).

De gedachte dat verslaggeving gedrag voorwaarts kan beïnvloeden is natuurlijk niet geheel nieuw. Denk bijvoorbeeld aan het *'comply or explain'*-principe uit de Corporate Governance Code. Het inzetten van verslaggeving om ondernemingen aan te zetten zich beter te gaan gedragen op de schaal die de CSRD beoogt, is voor zover ik weet evenwel nieuw.

Laat ik – in lijn met de CSRD – transparant zijn; mijn initiële reactie was dat verslaggeving toch niet bedoeld is om gedrag zo te sturen. Als een chagrijnige verslaggevingskabouter verkondigde ik dat als je gedrag wilt sturen, je dat ook anders kunt oplossen en dat Europa dat niet over de band van de financiële verslaggeving moet spelen. Ik had een punt, het had ook anders gekund, maar dat puriteinse standpunt<sup>5</sup> heb ik inmiddels blijmoedig verlaten. Daar zijn allerlei redenen voor. Ik noem er drie:

1. het afleggen van verantwoording met verslaggeving of anderszins heeft bij nadere beschouwing altijd een element van beoogde gedragsverbetering;
2. het belang van gedragsverbetering ontstijgt ontelbare malen het belang van het 'zuiver' houden van verslaggeving; en
3. het belang van verslaggeving stijgt als het hogere doelen als gedragsverbetering dient. Je kunt beter hoog op de bok zitten dan in het stof achter de wagen modderen.

Is de CSRD daarbij zonder gebreken en in balans? Die vraag kun je best stellen: de CSRD is bijvoorbeeld zo breed dat het een beetje lijkt op algehele wereldverbetering. Nu kun je daar bezwaarlijk tegen zijn, maar ik vraag me soms af of te veel tegelijk willen misschien het effect nadelig beïnvloedt. Aan de andere kant is ook dat misschien chagrijnig gezeur en moeten we gewoon ambitieus zijn. Ruimte voor wereldverbetering is in het nieuwe jaar in ieder geval genoeg.

---

5. Zoals mijn buurvrouw Eva me laatst heeft uitgelegd, is een standpunt de verleden tijd van een (inmiddels dus verlaten) standpunt.